

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Антония Кръстева за дисертационен труд на Михайлица Димитриос Хараламбус на тема: „Професионална ориентация на ученици със специални образователни потребности“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 2. Педагогика (Специална педагогика) с обучение на английски език.

Научен ръководител – доц. дпн Милен Замфиров Замфиров

СУ “Св. Климент Охридски”, Факултет по науки за образованието и изкуствата

Със Заповед на Ректора на СУ “Св. Климент Охридски” № 1/16.04.2019 г. е определен съставът на научното жури и е открита процедура за защита на дисертационен труд на Михайлица Хараламбус тема: „Професионална ориентация на ученици със специални образователни потребности“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 2. Педагогика (Специална педагогика) с обучение на английски език. Приложената документация е подготвена изцяло в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ. Не съм констатирала пропуски в осъществяване на процедурата.

Дисертационният труд обхваща 174 стр. основен текст и се състои от увод, три глави, изводи и заключение, препоръки, литературни източници и приложения. Използваната литература, адекватна на предмета и обекта на изследването, обхваща 179 източника. Те са коректно използвани, съгласно възприетите изисквания за цитиране в научни трудове. Това свидетелства за етичността на докторантката и за нейната добра

литературна осведоменост по изследвания в дисертацията проблем. Приложенията са общо 5 на брой (състоящи от 27 стр.), отразяващи нагледността и спецификата на цялостното теоретико-експерименталното изследване.

Темата на труда е с високо равнище на актуалност поради факта, че младите хора с увреждания и техните семейства трябва да почувстват истинска подкрепа в усилията си за живот с достойнство и независимост. Представената в труда услуга „Transition Service© е предназначена специално за нуждите на младите хора с увреждания, които искат да влязат на пазара на труда или да завършват училище и търсят възможности за работа. Търсейки отговори, свързани със съдържателната и състоятелната страна на този проблем, такава услуга е крайно необходима за осъществяване на адекватна подкрепа към самостоятелен живот. В тази посока авторката извършва едно добро по своя характер изследване, мотивирайки актуалните основания за неговото осъществяване в настоящия контекст на реалната педагогическа ситуация.

Дисертационният труд се явява като логически обусловен изследователски резултат, представящ спецификите на разработената от Хараламбус новоизградена социално-образователна извънучилищна структура за професионална ориентация и начална адаптация в пазара на труда на младежи със СОП. Теоретичните постановки директно са насочени към описване на авторския опит в реалната образователна практика и търсене на доказателства за очертаня положителен ефект.

В увода авторката разглежда някои приоритетни въпроси на Кипър, свързани конкретно с потребността от създаване на социално-образователна извънучилищна структура. Методологията е ясно описана, като се задават основните параметри на цялостното теоретико-експериментално изследване в логическа последователност. В очертаната

обща структура са изведени глави и параграфи, в които са представени изследователските тези, съобразно технологията на дисертационното изследване.

Първа глава: Преглед на някои от основните области, свързани с професионалната ориентация на ученици със специални образователни потребности. Главата е структурирана в 5 параграфа. Всеки параграф е логически много успешно обвързан с предходните и следващите. Значително място тук основателно се отделя на разкриване на основните понятия. Прави добро впечатление насочването на вниманието към постигане на една всеобхватност на гледните точки, на основанията, съдържащи се в отделните параграфи, с цел планирането и апробирането на описаната по-нататък услуга „Transition Service.

Втора глава: Организация на изследването на професионалната ориентация на ученици със специални образователни потребности. Главата съдържа теоретическа постановка на експерименталната работа – обща концепция и етапи на изследователските процедури. Тук дипломантката очертава параметрите и методологическите основания на своето експериментално изследване. То е проведено през периода 2015 г. – 2017 г. и обхваща основно две групи изследвани лица (общо 264), като от тях 118 са ученици със специални образователни потребности (12 целеви групи; 66 ученици експериментална група и 52 – контролна група) и 128 – родители на учениците. Методологията и цялостният дизайн на експерименталното изследване са конструирани с проекция за ползотворност, която се доказва в концептуалното целеполагане на дисертационния труд.

В съответствие с поставената цел и изследователски задачи докторантката конструира и съдържанието на **трета глава: Анализ на резултатите от изследването на професионалната ориентация на ученици със специални образователни потребности.** В основния текст

са използвани графични и таблични форми на представяне на анализирана информация и данни. Визуализирането на част от изследователската проблематика подобрява възприемането, разбирането и подкрепата на издигнати авторски тези.

Върху основата на интегриране на различни изследователски методи за моделиране и научно-теоретичен анализ, докторантката формулира **адекватни изводи и заключение.**

Текстът е четивен. Авторефератът съответства на структурата и съдържанието на дисертацията. В него ясно са открити концепции, изводи и обобщения, както и представяне на приносите на цялостното теоретико-експериментално изследване. Структурата на дисертационния труд е добре организирана, а направените изводи са подкрепени с теоретични и експериментално изведени доказателства.

По тематика, съдържателност и научност 7-те публикации на Михайлица Хараламбус презентират дисертационния труд. Осигуряват възможност за широко разпространение и управление на устойчиво развитие на дисертационните идеи и решения.

Научни приноси

- Избрана е изключително актуална и значима за теорията и практиката на кипърското съвременното образование изследователска проблематика. Изследването допринася в теоретичен план за систематизиране на научната информация, изясняваща основните конструкти и функционални особености на понятийния апарат, който касае професионалната ориентация на учениците със специални образователни потребности, както и членове на семейството, учители и други специалисти, работещи с тях. Този принос е описан, обяснен и аргументиран в първата глава на дисертационното изложение.

- Анализирано е съвременното състояние на пазара на труда в Кипър в представения труд с насоченост за интегриране на идеи и стратегии за предоставяне на професионална ориентация на млади хора със специални образователни потребности.

- Безспорен принос има разработената и апробирана услуга „Transition Service за учениците с увреждания, където имат възможност да излявят себе си, като се справят с ежедневните предизвикателства и се подготвят за самостоятелен живот.

- Новоизградена социално-образователна извънучилищна структура за професионална ориентация и начална адаптация в пазара на труда на младежи със СОП е приложима и показва неоспоримите достойнства на авторката и разработения от нея труд.

- Формулираните изводи са значими и откриват нови изследователски и прагматично ориентирани хоризонти.

Бележки и препоръки

- С оглед по-голяма теоретична яснота и избягване на елементи на противоречивост, е удачно в труда да се прецизират понятията „емпирично изследване” и „експериментално изследване”. По своята същност тези две понятия имат различна целенасоченост.

- Емпиричните данни в трета глава дават възможност за по-голяма и обогатена степен на анализ. Определено анализът от данните се нуждае от задълбочаване с цел формулиране на ценни изводи за педагогическата теория и практика.

- Изследваният проблем е значим за педагогическата наука, за което предлагам настоящият труд да бъде отпечатан в самостоятелна монография след синтезиране и по-качествено анализиране на получените данни от експерименталното изследване.

Въпроси:

- Кой са обслужващите звена в Кипър и съществуват ли изградени структури (образователни или социални), които предварително да подготвят родителите за активно участие в професионалната подготовка/ориентация на техните деца със специални образователни потребности?
- Докторантката има ли информация за ученици, участвали в услугата в последствие, на което са установили, че избраната от тях професия не е удачна?

Заклучение

Дисертационният труд на Михайлица Хараламбус съдържа значими научни и практико-приложни резултати, които представят принос в педагогическата наука. Научният труд показва, че авторката притежава професионални умения, като демонстрира качества за провеждане на изследване с получаване на значими научни приноси. На основата на приносите на докторското изследване своето мнение и давам **положителна оценка за присъждане на Михайлица Хараламбус на образователна и научна степен „доктор“** в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 2. Педагогика (Специална педагогика).

10.05.2019 г.

Автор на становището.....

гр. В. Търново